

קילוף פירות בשבת

איתן וקסלר

פתיחה

בסוגיה זאת בע"ה נבחן האם מותר לקלף פירות, אגוזים, ביצים וכו' בשבת. תחילה נראה שיש לדון לאיזה מלאכה שייך קילוף שכזה.

קילוף משום דש

נראה שפעולת הקילוף שייכת למלאכת דש

בהסתכלות ראשונית נראה שפעולת הקילוף שייכת למלאכת דש, וכמו שמגדיר המאירי (שבת עג ע"א) את מלאכת דש, וז"ל "הדש כלומר שדש בבהמות או במקל להוציא התבואה מתוך השבלים ותולדה שלו מי שכותש להסיר קליפת החטה" ע"כ, ומבואר בדבריו שמלאכת דש היא הוצאת התבואה מהשיבולים, והתולדה של מלאכה זו, היא להסיר קליפה.

וכן משמע מדברי ר"ח (שם) שכתב: "נמצא זורה ובורר ומרקד כולן מעבירים פסולת המעורבת באוכל ואינה מחוברת, ואינה כגון קליפה שצריכה פירוק", ובפירושו למלאכת דש כתב: "הדש הוא המפרק הפסולת המחוברת באוכל ומכינתן לברירה" ע"כ, ומשמע מדבריו שהפרדה של פסולת המחוברת באוכל זו מלאכת דש, ואם כן גם לשיטתו קילוף שייך למלאכת דש. ובערוך (ערך זר) ובעיתים (סי' רכה) כתבו כדברי ר"ח.

נראה שאיסור בורר הוא רק בתערובת

נראה לכאורה שהחוב על מלאכת בורר הוא בהפרדת דברים המעורבים זה בזה. כך משמע מהלשון 'בורר' שהכוונה לברר משהו מדבר אחר, כיון שכאשר הם מעורבים הם לא מבוררים כל אחד בפני עצמו. ועוד שכך משמע מלשון הגמרא 'אוכל מתוך הפסולת' או 'פסולת מתוך האוכל', ומשמע שהפסולת והאוכל נמצאים אחד בתוך השני. ועוד שכך התבטא המאירי (שבת עד ע"א) וז"ל "מי שהיו לפניו מיני אוכלים מעורבין ורוצה לברור לו מין מתוך מין או אוכל מעורב עם פסולת" ע"כ, וכן נראה גם ברמב"ם (הל' שבת פ"ח ה"ג) וז"ל "היו לפניו שני מיני אוכלין מעורבין בורר אחד מאחד ומניח לאכול מיד, ואם בירר והניח לאחר זמן אפילו לבו ביום

כגון שבירר בשחרית לאכול בין הערבים חייב" ע"כ, ונראה לכאורה לדייק בדבריו שדווקא כאשר הדברים מעורבים שייך בהם בורר.¹ וכך נראה גם מדברי ר"ח (שם) "נמצא זורה ובורר ומרקד כולן מעבירים פסולת המעורבת באוכל" ע"כ. וכך משמע גם מדברי העיתים (סי' רכה) והערוך (ערך זר).

ולכן נראה שאין בקילוף איסור בורר

לאחר שראינו שאיסור בורר שייך רק בדברים המעורבים זה בזה, נראה לכאורה לומר שפרי וקליפה שעליו אינם נחשבים מעורבים, מכיון שמקומו של כל אחד מהם קבוע, ותמיד יהיה זה לצד זה, וקל להבחין במיקומו של כל אחד מהם. ואמנם הם מחוברים יחד, אבל זה לא הופך אותם להיות מעורבים.

דברי הירושלמי

מובא בירושלמי (שבת פ"ז ה"ב) וז"ל "ההן דשחק תומא כד מפרך ברישיא משום דש. כד מבחר (מברר) בקליפייתיה משום בורר. כד שחיק במדוכתה משום טוחן. כד יהיב משקין משום דש. גמר מלאכתן משום מכה בפטיש" ע"כ.

הסבר הירושלמי על פי הבנה זו

ועל פי האמור לעיל נראה להסביר בדברי הירושלמי ש'מבחר בקליפותיה' אין הכונה לפעולת הקילוף, אלא לברירה בין הקליפות ושיני השום שמעורבים יחד לאחר הקילוף, ופעולת הקילוף מתוארת בירושלמי כ'מפריך ברישא' שעליה חייב

1. ואמנם נראה לכאורה שיש מקום לדחות את הדיוק הזה, משום שאפשר לומר שהרמב"ם נקט לשון מעורבים דווקא בברירת אוכל מאוכל ולהיתרא, זאת אומרת שבא לומר שאפילו כאשר שני מיני אוכלים מעורבים – אם זה לאלתר מותר, אבל אין זה מעיד על ההגדרה של האיסור, וניתן לומר שלדעת הרמב"ם יש איסור בורר אפילו כאשר שני המינים ללא מעורבים, ודווקא לגבי היתר ציין לרבותא שאפילו מעורבים – לאלתר מותר. ועוד לכאורה קשה על הדיוק, שאם הרמב"ם סובר שבורר שייך דווקא בתערובת, אז למה חיכה לסוף דבריו כדי לציין זאת, והיה לו לומר זאת כבר בתחילת דיבורו על בורר, בתחילת הלכה יב. ואמנם נראה לעניות דעתי שהדיוק מהרמב"ם אינו מוכרח, אבל נראה שהסברא נוטה מאוד לומר שאיסור בורר שייך רק בתערובת וכפי שכתבנו למעלה כך משמע מדברי הגמרא, ומסתמא שכך גם סובר הרמב"ם, ועוד נראה לסייע לזה מדעת המאירי ושאר הראשונים המובאים למעלה.

משום דש, ונראה ש'מפריך ברישא' הכוונה גם להפרדת השיניים מראש השום וגם לקילוף השיניים מקליפתם.²

וכך ההבנה הפשוטה בדברי ספר התרומה

ונראה שכך הבין התרומה (סי' רכ) את דברי הירושלמי, וז"ל "והא דקאמרינן בירושלמי כד מפרך ברישיה חייב משום דש. היינו כי רוצה (לכרת שום) [לכתשן] לעשות בהן איסורא אחרינא. אבל כי רוצה לאכול בלא איסור אחרי כן³ שרי לקולפן לאוכלן מיד" ע"כ, וממה שהביא התרומה רק את דברי הירושלמי בחיוב משום דש, ודיבר על קילוף, משמע שהבין שדברי הירושלמי ב'מפריך ברישיה' הכוונה לפעולת הקילוף.

וממה שכתב שמותר לקלף רק כאשר לא עושה 'איסורא אחרינא' לאחר מכן, וכן שכתב 'לאוכלן מיד' משמע שהבין שהיתר לאלתר קיים גם במלאכת דש ולא רק במלאכת בורר, וכפי שמובא בתקופה יותר מאוחרת בדעת הרשב"א (שו"ת הרשב"א ח"ד סי' עה).

דברי הסמ"ג

לפנינו יש שלושה גרסאות או מהדורות של סמ"ג, וכל אחת שונה מהשניה, ננסה להבין מה יוצא מכל אחת מהן. לפי גרסא אחת⁴ כתב הסמ"ג (לאוין סי' סה אות י) כן: "בירושלמי פרק כלל גדול האי מאן דשחיק תומא כד מפרך ברישיה חייב משום דש, דמבחר בקליפות חייב משום בורר, כד שחיק במדוכתא חייב משום טוחן, דיהיב משקין חייב משום לש, ומההיא דירושלמי אין לאסור לקלוף שומים ובצלים לאכול לאלתר דההוא דירושלמי לא מיירי בקולף לאכול לאלתר ולכן אסור, כמו שפירש ר"ח למעלה. וחייב משום דש דקאמר בירושלמי נראה לי דמיירי בשוחקו עם קליפתו שדומה לדש בתבואה אבל שוחק שום קלוף הוי טוחן גמור" ע"כ, ונראה מדבריו כפי היוצא מדברי התרומה, שהבין ש'מפריך ברישיה' זה פעולת הקילוף וחייב עליה משום דש. ובסמ"ג מפורשים הדברים שהיתר קילוף

2. הדברים יהיו יותר מיושבים אם נאמר ששתי אלו נעשים בפעולה אחת של מעיכה וכתישה, אלא שדבר זה אינו מוכרח.
3. מדבריו יוצאת נפקא מינה גדולה בגדר לאלתר, שכאשר יש מלאכה נוספת לפני האכילה אין זה נחשב לאלתר, ובזה חלוק עליו הרשב"א בעבודת הקודש (בית מועד א, מ) שכתב להדיא לגבי יו"ט שמותר לברור כאשר עוד צריך לבשל קודם האכילה.
4. הגרסה הזו היא המצויה ביותר בדפוסים.

בצלים הוא משום לאלתר, כיון שגם במלאכת דש קיים היתר לאלתר, ונראה שזו כוונתו באומרו 'כמו שפירש ר"ח למעלה', ששם הביא את דברי ר"ח שברירה לאלתר מותרת.⁵

ולפי דברי הסמ"ג הללו קילוף שייך למלאכת דש, וכפי ההבנה שהבאנו בדברי התרומה.

אולם בגרסה אחרת⁶ של הסמ"ג, נראה אחרת, וז"ל "בירושלמי פרק כלל גדול, האי מאן דשחיק תומא חייב משום דש, כד מיפריך ברישיה, דמבחר בקלופיתא חייב משום בורר.... ומההיא דירושלמי אין לאסור לקלוף שומים ובצלים לאכול לאלתר, דההוא דירושלמי לא מיירי בקולף לאכול לאלתר, ולכך אסור, כמו שפסק ר"ח למעלה" ע"כ, ולפי גרסה זו הושמט החלק שבו דייקנו שקילוף שייך לדש, ובדבריו כאן רק מובאת הנקודה שגם בקילוף יש היתר לאלתר, אמנם דבר זה לא מלמד אותנו מה סבר הסמ"ג, האם החיוב על קילוף הוא משום בורר או משום דש.

אולם אם נתבונן בדברי הסמ"ג נראה שעל פי גרסה זו, הירושלמי המובא בדבריו שונה בצורה משמעותית, משום ששייך את פעולת 'כד מיפריך ברישיה' לחיוב משום בורר, ולכאורה כפי שכתבנו למעלה ההבנה הפשוטה בירושלמי ש'מיפריך ברישיה' היא פעולת הקילוף, ואם כן יוצא מדבריו כאן שהבין בירושלמי שקילוף שייך למלאכת בורר. ומור"ר הגר"ש טל יישב את דברי הסמ"ג והיו לאחדים בידו וכפי שיתבאר בסמוך.

גרסה אחרת בסמ"ג והסבר הגר"ש טל

ואמנם גרסה נוספת⁷ יש לדברי הסמ"ג, ולפיה הירושלמי המובא בדברי הסמ"ג שונה עוד יותר, וז"ל "בירושלמי פרק כלל גדול האי מאן דשחיק תומא חייב משום דש, דיהיב משקין חייב משום לש, דמבחר בקליפות חייב משום בורר. ומההיא דירושלמי אין לאסור לקלוף שומים לאכול לאלתר דההוא דירושלמי לא מיירי בקולף לאכול לאלתר ולכך אסור, כמו שפסק ר"ח למעלה. וחייב משום דש דקאמר בירושלמי נראה לי דמיירי בשוחקו עם קליפתו שדומה לדש בתבואה אבל שוחק שום קלוף הוי טוחן גמור" ע"כ, ובדבריו מבואר שהבין על פי הירושלמי שהחיוב

5. ונראה לעניות דעתי שאין לדייק מזה שהבין הסמ"ג שקילוף שייך למלאכת בורר, משום שכותב להדיא לאחר מכן כיצד מתפרש מה שאמר הירושלמי שחייבים על כך משום דש.
6. מכון אומן (עמ' קכב), לדבריהם זוהי מהדורה בתרא שכתב הסמ"ג לספרו.
7. מכון אומן (עמ' קכב), לדבריהם זוהי מהדורה קמא שכתב הסמ"ג לספרו.

על קילוף הוא משום דש, אלא שבירושלמי שהביא הסמ"ג כתוב שעל דש חייב מי ש'שחיק תומא', ואילו המילים 'מיפריך ברישיה' המדברים על הקילוף אינם מופיעים בו.

וישנן לכאורה שתי אפשרויות כיצד לפרש את דברי הסמ"ג הללו, אפשרות ראשונה, שהשינוי בלשון הירושלמי היא טעות סופר של אחד המעתיקים, ובנוסח המקורי של הסמ"ג הופיעו המילים 'מיפריך ברישיה' ועליהם נסובו דבריו, ומסייעת לכך העובדה שבשתי הגרסאות האחרות שיש לפנינו לדברי הסמ"ג – כן מופיעות המילים האלו, וגם בירושלמי הנמצא לפנינו.

אפשרות שניה, שחידש מו"ר הגר"ש טל שליט"א, שאפשר להבין שהסמ"ג פירש את המילים 'שחיק תומא' שמדברות על קילוף השום, וממילא גם בלא המילים 'מיפריך ברישיה' הבין הסמ"ג מדברי הירושלמי שקילוף אסור משום דש. וכדי לסדר הבנה זו עם שאר הגרסאות שיש לפנינו לדברי הסמ"ג, יש לומר שהמילים 'מיפריך ברישיה' הם פירוש למילים 'שחיק תומא', ובעצם מסבירות על איזה שחיקה מדובר. כיון ששם בהמשך הירושלמי מובא שעל שחיקה במדוכה חייבים משום טוחן, לכן כאשר הירושלמי כתב שעל שחיקה סתם חייבים משום דש, הוצרך להסביר שאין הכוונה לשחיקה במדוכה אלא ל'מיפריך ברישיה'. ולגרסא זו של הסמ"ג, לא הוצרך הסמ"ג להזכיר מילים אלו בירושלמי מכיון שבסוף דבריו כתב דברים שמבהירים את אותה נקודה, וז"ל "וחייב משום דש דקאמר בירושלמי נראה לי דמיירי בשוחקו עם קליפתו שדומה לדש בתבואה אבל שוחק שום קלוף הוי טוחן גמור".

ואמנם נראה שבעקבות גרסה זו בסמ"ג צעדו עוד כמה ראשונים, ואלו דברי ההגהות מיימוניות (הל' שבת פ"ח): "בירושלמי דכלל גדול האי מאן דשחיק תומי חייב משום דש. פירש הר' משה מקוצי היינו ששחקן עם קליפתן שדומה לדש תבואה אבל לקלוף שומין או בצלים לאכול לאלתר שרי ע"כ". וכדבריו כתבו גם פסקי ר' מנדל קלויזנר (בשיטת הקדמונים, מסכת שבת דף עג עמוד א), והאורחות חיים (שבת אות לג – לד). וכך נראה שהייתה גרסתו של המחזור ויטרי (סדר הלכות שבת (עמ' 121-142) סימן ח) בירושלמי, וז"ל: "כדאיתא בירושלמי פ' כלל גדול ההוא דשחיק תומא חייב משום דש".

ועל פי הסבר זה, מיושבת לכאורה גם הגרסה הקודמת שהבאנו בדברי הסמ"ג, מכיון שאם אנו אומרים שהמילים 'שחיק תומא' הם בעצמם מדברות על קילוף, והמילים 'מיפריך ברישיה' רק מסבירות על איזה שחיקה מדובר, אז אין קושי במה שנקט הסמ"ג בלשון "האי מאן דשחיק תומא חייב משום דש, כד מיפריך ברישיה,

דמבחר בקלופיתא חייב משום בורר" ע"כ, וההסבר לשחיקה מגיע לאחר שנאמר הדין 'חייב משום דש'.

דחקים בהסבר זה ודחייתו

ואמנם נראה לעניות דעתי שיש כמה דחקים בהסבר זה. ראשית, אנו יודעים מה פירוש לשחוק, ופעולה זו מגיעה בהמשך דברי הירושלמי, ולעניות דעתי קשה לומר שבסדר הפעולות הנעשות בהכנת השום יש שתי שחיקות ששונות באופן מהותי אחת מהשניה⁸.

שנית, ממה נפשך, אם הלשון בירושלמי שלפני הסמ"ג כמו הירושלמי שיש לפנינו, אז נראה לכאורה שלא יועילו כל טצדוקי שבעולם לתרץ למה השמיט זאת כאשר ציטט את הירושלמי, גם אם מדובר על פירוש ולא על דבר מהותי. ואילו אם נאמר שהירושלמי שהיה לפני הסמ"ג היה שונה, וכפי שציטט, א. נצטרך להעמיד שגם בתרומה שהיה לפניו היתה הגרסא בירושלמי שונה, ולא כמו שיש בתרומה שלפנינו⁹, ב. קשה ממה שיש גרסאות בסמ"ג שמילים אלו כן מופיעות. ולאחר כל זאת, נראה לעניות דעתי שאיך שלא נסביר את הסמ"ג, צריך לומר הרבה דחקים להעמיד זאת, ולכן נראה לעניות דעתי שהרבה יותר פשוט לומר שהמילים 'שחיק תומא' הם כינוי כללי לכל העיסוק בשום, ולכלל המלאכות הנעשות בו קוראים שם כללי של שחיקת שום¹⁰, והפעולה שעליה מתחייבים משום דש, היא 'מיפריך ברישיה' והכוונה שהפרדת השיניים מהראש וקילופם שנעשה על ידי לחיצה. ונראה לעניות דעתי שבסמ"ג נפלה טעות, שהרי זה ברור

8. ואמנם הגר"ש טל שליט"א יכול לטעון לשיטתו, שזה גופא מה שהצריך להוסיף את המילים 'מיפריך ברישיה' או את ההסבר בסוף דברי הסמ"ג שמדובר על שחיקה אחרת, אולם לעניות דעתי דבר זה קשה מאוד, ולכתחילה קשה לומר שזו הכוונה ונאמרו באותו עניין שתי שחיקות השונות בתכלית.

9. ואמנם היה אפשר לומר שהבנת הסמ"ג בתרומה הייתה, שסבר שהתרומה לא ציטט את הירושלמי אלא אמר אותו כלשונו, וממילא סבר ש'מיפריך ברישיה' שאמר התרומה זה פירוש ל'שחיק תומא'. אלא שלעניות דעתי דבר זה קשה מאוד, מכיון שבלשון התרומה קשה להעמיד כך, ויותר משמע שהוא מצטט את הירושלמי, וקשה לומר שהסמ"ג הבין בדבריו אחרת, ועוד, שאם התרומה היה כותב זאת כפירוש לדברי הירושלמי היה כותב זאת בלשונו, ולא מביא מילים כלשהם בארמית (הגם שהירושלמי משתמש במילים אלו במקומות אחרים).

10. וכמו ש'לחתוך סלט' זה לא רק עצם חיתוך הירקות, אלא כמה שלבים של הוצאתם מהמקרר, שטיפה, חיתוך, טיבול, לשים בקערה וכו', אבל אף אחד לא יבוא בגלל זה לומר שלפעולת שטיפת הירקות קוראים לחתוך.

לכאור' שלא את שלושת הגרסאות הוא כתב, והרבה יותר פשוט לומר שאחד ממעתיקי דבריו טעה וציטט את הירושלמי לא נכון.

ולעניות דעתי אין להביא ראיה מאותם ראשונים המצטטים את הסמ"ג וגורסים כמותו, מכיון שהם הלכו אחר דברי הסמ"ג, ואחר טעות הסופר או השיבוש שהיה בו, ונראה לעניות דעתי שהסבר זה יותר מיושב, מאשר לדחוק בדבריהם דחקים רבים הקשים מנשוא.

על כל פנים נראה לעניות דעתי שאין להוכיח מהסמ"ג שהחיוב על קילוף הוא משום בורר, מכיון שבגרסה שבה צוטט הירושלמי כפי הנמצא לפנינו וכפי שהיה לספר התרומה ברור שהבין הסמ"ג שהחיוב הוא משום דש. ובין אם נאמר שיש שיבוש בחלק מהגרסאות, ובין אם נסביר כהגר"ש טל, בכל מקרה יוצא בדעת הסמ"ג שמחייב על קילוף משום דש.

גם הסמ"ק סובר שקילוף שייך לדש

וגם מהסמ"ק (רפב) נראה שפעולת הקילוף שייכת למלאכת דש, וז"ל "איתא בירושלמי פרק כלל גדול האי מאן דשחיק תומא כד מפרך ברישיה חייב משום דש, דמבחר בקליפתא חייב משום בורר, כדשחיק במדוכתא חייב משום טוחן וכד יהיב משקה חייב משום לש. ומהיא דירושלמי אין לאסור לקלוף שום ובצל ולאכלו לאלתר דהיא מיירי בקולף להניח שרוצה לעשות מורייס ולכך אסור כמו שפירש רבינו חננאל" ע"כ, ומבואר שגרס בירושלמי כמו הגרסה בספר התרומה, וכן אחת הגרסאות בסמ"ג, שעל 'מיפריך ברישיה' חייב משום דש, ועוד שעל פי דבריו נראה שממש הולך בדרכם, לכן נראה פשוט שגם הסמ"ק סובר שהחיוב על קילוף הוא משום דש.

וכך נראה שסובר גם רבינו יהונתן מלוניל (על הר"ף מסכת שבת לא ע"ב), וז"ל "והכותש להסיר קליפת החטה והשעורה הדקה [ה]מחוברת עמו לגמרי, לפי שרוצה לאכלם במעשה קדירה, הוא מקרי מגמ' כותש והוי תולדה דדש" ע"כ.

חיוב דש רק בקילוף שנעשה על ידי לחיצה או מעיכה

מכל המובא עד כה עולה כי פעולת הקילוף בשבת שייכת למלאכת דש ולא למלאכת בורר. אמנם נראה לכאורה שכל זה מדובר דווקא על קילוף מסוים שהוא נעשה כמו דישת התבואה. כך נראה מהפירוש המילולי של המילה 'דש', וכמו שפירש הרמב"ם בפירושו למשנה, וז"ל (מעשרות פ"א מ"ח) "הגרורות משידוש", וכתב הרמב"ם "משידוש, משיכבשם ויכבוש אותם זה על זה בתוך הכלים שמצניען

בהן" ע"כ, ומשמע מדבריו שפעולה זו היא כבישה והצמדתם זה לזה בכח. ואמנם מזה לבד אין ראיה, מכיון שלא מחייב שזו ההגדרה של המלאכה בשבת, ואפשר לומר שעיקר עניינה של המלאכה זה קילוף, ולכן כל קילוף נאסר במלאכה זו. אמנם נראה מפשטות דברי הגמרא שדווקא קילוף מסוים נאסר, אבל לא כל קילוף, כיון שהגמרא אומרת שקילוף שעורים מותר בשבת ואפילו כמות גדולה, אבל למלול חיטים אסור כמות גדולה. ונראה לכאורה שנקודת ההבדל ביניהם שמלילה נעשית על ידי לחיצה ומעיכה בין האצבעות ולכן היא שייכת למלאכת דש, ואילו קילוף לא נעשה בדרך זו ולכן מותר לגמרי. וכך נראה שפרשו תוספות שם (ד"ה ואם קלף), וכמו שהביא המנוחת אהבה (ח"ב פ"ו הערה 8).

כך נראה גם מרש"י (עד ע"ב ד"ה ואי חייטיה) לגבי העושה כוורת של קנים שכותב "מפשיט ליכא למימר בקנים דאין הפשטה אלא בעור", ולכאורה היה לו לחייב על קילוף הקנים משום דש, ולא ללכת רחוק עד כדי כך ולרצות לחייב משום מפשיט, אלא שמכאן ראיה שלרש"י דש זה רק בקילוף שנעשה על ידי לחיצה, ואילו בקנים הקילוף לא נעשה על ידי לחיצה.

כך נראה גם מדברי התרומה (סי' רכ) וז"ל "והא דקאמרינן בירושלמי כד מפרך ברישיה חייב משום דש. היינו כי רוצה (לכרת שום) [לכתשן] לעשות בהן איסורא אחרינא. אבל כי רוצה לאכול בלא איסור אחרי כן שרי לקולפן לאוכלן מיד" ע"כ, בתחילה כותב לכתשן, ולבסוף לקולפן משמע שדווקא קילוף שנעשה ע"י כתישה הוא האסור משום דש.

וכך נראה גם מדברי ר"י מלוניל (על הר"ף מסכת שבת לא ע"ב) שמשמע שדווקא הכותש על מנת להסיר את הקליפה חייב משום דש.

ונראה שכך הגדיר גם המאירי (שבת עג ע"א) את מלאכת דש, וז"ל "הדש כלומר שדש בבהמות או במקל להוציא התבואה מתוך השבלים ותולדה שלו מי שכותש להסיר קליפת החטה" ע"כ, ומשמע שהכתישה והמעיקה היא חלק מהגדרת המלאכה, כך נראה ממה שכתב שהמלאכה היא על ידי בהמות או מקל, והתולדה זה כתישה.

על פי זה נראה היה שיש קילופים המותרים בשבת

לעיל הבאנו שלדעת חלק גדול מהראשונים אין בקילוף איסור בורר אלא דש, וכעת הוכחנו שמלאכת דש זה רק בקילוף על ידי לחיצה כתישה או מעיקה, ועל פי זה נראה שקילוף שלא נעשה בדרך זו, כגון קילוף בננה או תפוז, יהיה מותר לכתחילה בשבת, מכיון שאין בזה לא איסור בורר ולא איסור דש.

קילוף משום בורר

מרבנו ירוחם ור' פרץ נראה שקילוף נאסר משום בורר

ואמנם איככה אוכל לומר כך למסקנה להלכה, וראיתי לראשונים אשר נשמע מדבריהם שאוסרים קילוף משום מלאכת בורר. וכך כתב רבנו ירוחם (נתיב יב ח"ה עז ע"ג): "ומה שאסר בירושלמי להסירו מקליפתו דחייב משום בורר, דווקא כדי לשוחקו, אבל אם מסיר לו הקליפה כדי לאוכלו כך מותר, וכן כתב בעל התרומה כי כדי לאוכלו מיד מותר וכן הדין בבצלים קטנים. ורבינו פרץ כתב דוקא מעט מעט אבל לקילוף קיבוץ גדול יחד נראה כבורר ואסור" ע"כ, ומבואר בדבריו שסבר בירושלמי שאסר קילוף משום בורר, ועוד כתב להתיר קילוף כאשר אוכלו כך, וכמו שכתב התרומה שמותר לקלף לאלתר עם לא עושה עוד מלאכה לפני האכילה. ונראה מדברי רבנו פרץ שהובאו בדבריו, שגם ר' פרץ סבר שקילוף אסור משום בורר.

והיה מקום לומר שמכיון שכתב רבנו ירוחם 'וכן כתב בעל התרומה', וראינו לעיל בדעת התרומה שקילוף אסור משום דש, אז לכאורה גם רבנו ירוחם מתכוין לאסור קילוף משום דש, אלא שלעניות דעתי קשה מאוד לומר כך, מכיון שרבנו ירוחם כתב כבעל התרומה רק לענין שכדי לאוכלו מיד מותר, אבל לא לענין שייכות למלאכה מסוימת, ועוד, שכותב במפורש שלירושלמי 'חייב משום בורר'. ושכן מביא בשם רבנו פרץ.

אפשרות להבין את רבנו ירוחם שלא אסר משום בורר

ואמנם, הביא מו"ר הגר"ש טל שליט"א אפשרות ליישב את דברי רבנו ירוחם עם הראשונים שהבאנו לעיל הסוברים שעל קילוף מתחייבים משום דש. ודייק הגר"ש טל שמה שכתב ר' ירוחם בתחילה "ומה שאסר בירושלמי להסירו מקליפתו דחייב משום בורר, דווקא כדי לשוחקו" הכוונה שכאשר יש תערובת של קליפות ושומים שאסור להסיר את השום מהקליפות ומתחייב בבורר, אבל אם עושה זאת בלא מלאכה נוספת לאחר מכן, מותר משום היתר לאלתר, וזה שייך למילים 'מבחר בקליפתיה' בדברי הירושלמי. ומה שכתב ר' ירוחם בהמשך דבריו "אבל אם מסיר לו הקליפה כדי לאוכלו כך מותר" הכוונה לקילוף הקליפה מעל השום, שזה שייך למלאכת דש, וזה מותר גם כן כאשר לא נעשית מלאכה נוספת לפני האכילה. ולפי זה מדויק בדבריו, שכאשר דיבר על הוצאת השום מתערובת של קליפות השתמש בלשון 'להסירו מקליפתו', אולם כאשר דיבר על קילוף השום השתמש בלשון

'מסיר לו הקליפה'. ועוד, שאם לא נאמר כך נשאלת השאלה למה כפל ר' ירוחם וכתב פעמיים מהי הפעולה שהאדם עושה, ולכאורה היה מספיק לכתוב פעם אחת, כגון: "ומה שאסר בירושלמי להסירו מקליפתו... דווקא כדי לשוחקו, אבל כדי לאוכלו כך מותר".

ואמנם לעניות דעתי שדחוק מאוד להסביר כך את דבריו, כיון שאם בא ר' ירוחם להגיד שמותר לבורר לאלתר, הרי כבר יודעים דין זה, ואפילו אם תאמר שאולי בדעת הירושלמי זה כן חידוש, עדיין מספיק שיאמר זאת רק לגבי דש, ונלמד בעצמנו לבורר. ועוד, שלא היה לו להפוך את הסדר ולדבר תחילה על איסור בורר ואחר כך על איסור דש.

דעת רבנו פרץ

ובדעת ר' פרץ גם כן תירץ הגר"ש טל שישנה אפשרות להסביר את דבריו שלא אסר קילוף משום בורר, מכיון שאפשר להבין, שכוונתו היא, שכאשר מקלף כמות גדולה יחד, תיווצר לו תערובת של שומים וקליפות ובכך יעבור על איסור בורר, אבל לא שבקילוף עצמו יש איסור בורר. ומצינו הסבר זה גם בערוך השולחן (סי' ש"ט ס"ב) ששם מיישב על פי זה את כל הראשונים שמשמע מדבריהם שאסרו קילוף משום בורר, שכוונתם לברירה שתהיה לאחר הקילוף.

ואמנם, דברי רבנו פרץ בנידון זה מובאים גם בדבריו של האורחות חיים (שבת אות כז), וז"ל "והבורר פסולת מתוך האוכל אפילו ביד חייב ואפילו לאלתר. ושיעור לאלתר כשיעור מה שמיסב באותה סעודה בלבד. היו לפניו ב' מיני מאכלים מעורבים בורר אחת אחת ומניח לאכול מיד אבל לא להניח לאכול לבו ביום, ומכאן אסר הר"ף ז"ל לקלוף בצלים או שומים קודם סעודה דהוי כבורר לבו ביום דחייב חטאת אפי' ביד" ע"כ, וממה שהביאו האורחות חיים בדיני מאכלים מעורבים המותרים לאלתר, נראה לכאורה שהבין האו"ח שר' פרץ מחייב על הקילוף עצמו משום בורר. ויותר מזה, ממה שכתב על 'קלוף קודם הסעודה' משמע שהקילוף הוא הנעשה קודם הסעודה שאסור, משום שפעולת הברירה לא הוזכרה, וקשה לומר שעליה דובר שאסור לעשות קודם הסעודה, וכן שכתב ש'חייב חטאת אפילו ביד' משמע שכוונתו לקילוף ולא לפעולת הברירה שבאה אחריה שאינה מוזכרת.

ועל כן נראה שההבנה הפשוטה בר' פרץ שקילוף אסור משום בורר.

דעת האורחות חיים

וממה שהעתיק האורחות חיים את דברי ר' פרץ משמע שסובר כמותו, שקילוף אסור משום בורר. ונראה שאפשר להבין כך גם ממה שבהעתיקו את הירושלמי (שבת אות לג-לד) לא גרס את המילים 'מיפריך ברישיה' אלא רק 'שחיק תומא חייב משום דש', וכמו שהבאנו למעלה, אלא שבהמשך דבריו מדבר על קילוף וכדברי הסמ"ג, וצריך להבין מאיפה בירושלמי הבין האורחות חיים שמדובר על קילוף, לכאורה נראה שהלשון 'מבחר בקליפיה' יותר נשמעת כקילוף, מאשר לומר ש'שחיק תומא' התפרש אצלו כקילוף, וכפי שהקשינו לעיל. ועל כן נראה גם מדבריו שם שסבר שקילוף אסור משום בורר¹¹, ואמנם שאינו מוכרח בדבריו.

דעת המאירי

והמאירי (ביצה לד ע"א) כתב, וז"ל "ובתלמוד המערב אמרו אהן דשחיק תומא כד מפריך ברישיה חייב משום דש כד מבחר בקליפיה משום בורר כד שחיק במדוכתיה משום טוחן כד יהיב משקין משום לש גמר מלאכתו משום מכה בפטיש. וודאי לא נאמרה אלא להצניע שאין אסור לאכול שום בשבת ולברור את קליפתו והרי אם שחקו מאתמול אמרו שנותן בשבת פול וגריסין כמו שהתבאר פרק תולין" ע"כ. ונראה שיש שתי אפשרויות לפרש את דבריו, יש אפשרות להבין שדיבר על קילוף השום וקרא לו 'לברור את קליפתו', ומשמע שסובר שעל קילוף חייבים משום בורר. ויש אפשרות להבין שדיבר על תערובת של הקליפות והשיניים המקולפות, שבזה יש איסור בורר. ואמנם במבט ראשון נראה פשוט שהאפשרות השניה היא המובנת יותר, שבתערובת כולם מודים שיש איסור בורר.

אלא שיש כמה סיבות למה לנקוט כמו האפשרות הראשונה. א. המאירי כתב 'לברור את קליפתו', אם מסבירים שהכוונה לקילוף זה מובן, אולם אם מסבירים שהכוונה לברירה בתערובת, לברור את הקליפה זה פסולת מאוכל וזה אסור אפילו לאלתר, אז איך המאירי כותב שזה מותר. ב. אם הכוונה לקילוף מובנים הדברים כיון שאם היה אסור לקלף אין אפשרות לאכול שום בשבת, אולם אם הכוונה לברירה בתערובת ישנה אפשרות לקלף אחד אחד כך שלא תיווצר תערובת, ולכן אפילו אם דבר זה היה אסור, אי אפשר לומר על זה שאסור לאכול שום בשבת. ג.

11. ואמנם נראה שהאורחות חיים כתב כך רק משום שזה מה שראה לפניו בסמ"ג, אבל דבר זה אינו עונה על העניין, משום שבסופו של דבר צריך להבין איפה האורחות חיים ראה בירושלמי את דברי הסמ"ג, ולכאורה נראה שהרבה יותר פשוט להבין זאת במילים 'מבחר בקליפיה', ולכן כתבתי למעלה שנראה שמשייך קילוף לבורר.

אם המאירי התכוון לומר שברירה בתערובת מותרת כיון ש'אין אסור לאכול שום בשבת', הרי שזה לא פתר את הבעיה, כיון שלקלף בשבת אסור¹².
ולכן נראה לכאורה שגם לדעת המאירי יש בקילוף משום איסור בורר.

דעת הרמב"ן

ונראה לכאורה שגם הרמב"ן סובר שקילוף שייך למלאכת בורר. בגמרא (שבת עד ע"א) נשאלה השאלה "ולחשב נמי כותש? אמר אביי – שכן עני אוכל פתו בלא כתישה". ופירש רש"י שם (ד"ה וליחשב) "ולחשב נמי כותש - חטין במכתשת, להסיר קליפתן, דהואי במקדש בסממנין, אלא לאו, משום דדמיא לדש - לא חשיב לה, דהא נמי מיפרקה מלבוש היא" ע"כ. וכתב על זה הרמב"ן (שם ד"ה שכן), וז"ל "שכן עני אוכל פתו בלא כתישה. יפה פירש רש"י ז"ל דלעולם במקדש הוא ומחייב עליה אבל מאחר שהיא בכלל בורר ויפה כח בורר מכותש כי הכל בוררין ואין הכל כותשין לפיכך מנו בורר ולא כותש" ע"כ, ונראה לכאורה מדבריו שמבין שכתשה, שהיא פעולה הנעשית להסיר קליפתן של החיטים כפי שרש"י פירש, ועל זה כותב הרמב"ן שחייב משום בורר, כיון שסובר שבהסרת קליפה חייבים משום בורר¹³.
ואמנם נראה שיש קושי בדברי הרמב"ן, מכיון שהפרדת הפרי מהקליפה על ידי כתישה ולחיצה זה ממש מלאכת דש, וכמו שכתבו רש"י, המיוחס לר"ן (שם),

12. ואם תאמר שקילוף כלל לא אסור, ומה שכתוב בירושלמי 'מיפריך ברישיה' הכוונה רק להפרדת שיני השום מהראש, והמאירי מדבר על מקרה שזה נעשה לפני שבת, קשה מכיון שחסר פה החלק של הקילוף, איך נוצרה התערובת הזו.

13. ואמנם גם את זה תירץ מו"ר הגר"ש טל שליט"א, ואמר שהפעולה היא שלוקחים את הגרעינים כמו שהם, וכותשים אותם, ועל ידי כך הכול נהפך לתערובת של חלקיקים, ואז בוררים ומוציאים את כל חלקי הגרעינים שהם יותר קטנים, והסביר הגר"ש טל שגם על הכתישה חייב משום בורר, משום שפעולה זו גורמת בעל כרחנו למלאכת בורר שתבוא לאחריה. אולם לעניות דעתי הסבר זה עדיין אינו מיישב את דברי הרמב"ן, ובסופו של דבר יוצא, שעל פעולה שבה נפרדים הגרעין והקליפה חייבים משום בורר, ולכאורה הברירה היחידה הנעשית בפעולה זו היא הפרדת הגרעין והקליפה, ואם כן חייבים לומר שלרמב"ן יש בקילוף איסור בורר.
ואם תגיד שאין על הפעולה הזו חיוב עצמי, אלא היא נקראת רק חלק ממלאכת בורר שבאה אחריה, זה לכאורה קשה, כיון שהגמרא רוצה לחייב עליה משום שם אחר, וכל הסיבה שבסופו של דבר לא קראו לה שם אחר זה רק בגלל שלא כל בני האדם עושים אותה, אבל ודאי שמתייחסים לזה כפעולה אסורה בפני עצמה, ורק השאלה משום מה נחייב את האדם העושה אותה.

ותוספות הרי"ד (שם), וקשה כיצד משייך זאת למלאכת בורר ולא לדש. אבל בכל מקרה יוצא שלדעת הרמב"ן יש איסור בורר בהפרדת פרי מקליפה.

כך סוברים גם כמה מהאחרונים

ולאחר כל זאת נראה שיש כמה ראשונים שסוברים שקילוף אסור משום בורר. והרמ"א בהגהה על השולחן ערוך (סי' שכא סי"ט) כתב "אסור לקלוף שומים ובצלים כשקולף להניח, אבל לאכול לאלתר שרי" ע"כ, ואמנם הרמ"א כתב דברים המוסכמים על הכול, שבקילוף של בצלים ושומים הנעשה על ידי דישה אסור כאשר נעשה שלא לאלתר. אמנם אחריו כתב המגן אברהם (סק"ל) שאסר זאת משום בורר, ולכן הוסיף המגן אברהם, וז"ל "ואם כן אף תפוחים אסור לקלוף להניח", מכיון שהמגן אברהם הבין שיש איסור בורר בקילוף, אם כן אין הבדל בדרך הקילוף, וכל קילוף נאסר. וכן כתב הבאר היטב (שם סקכ"ו).

הסבר הירושלמי על פי דבריהם

ונראה שלשיטתם צריך להסביר את הירושלמי כך שבמילים 'כד מיפריך ברישיה חייב משום דש' כוונתו להפרדת שיני השום מהראש, ואילו במילים 'כד מבחר בקליפתיה חייב משום בורר' כוונתו לקילוף והוצאת הפרי מהקליפה.

קושיית ערוך השולחן ותשובת הביאור הלכה

ובערוך השולחן (סי' שיט סכ"ב) כתב, וז"ל "ולכאורה משמע מדבריהם דלקלוף שומים ובצלים הרבה הוי בורר ואסור אם אינו אוכל לאלתר, ולבד שאינו מובן מה שייך ברירה בזה הוא כנגד גמרא מפורשת בביצה (יג ע"ב) במקלף שעורים דרב ר' חייא מקלפי להו דביתהו כסי כסי ע"ש, ומה לי קילוף שעורים או קילוף בצלים ושומים, ועוד דזה שייך למפרק כמו שפירש רש"י שם ולא לבורר" ע"כ, ועל פי זה מפרש את דבריהם בצורה שונה, ובסופו של דבר מתיר הלכה למעשה קילוף גם שלא לאלתר. ונראה שקושייתו אכן חזקה, ונראה לכאורה שגמרא זו סותרת לראשונים הנ"ל.

והביאור הלכה (סי' שכא ד"ה לקלוף) כתב, וז"ל "ואין להקשות על דברי הראשונים שהעתיקו דברי הירושלמי הנ"ל דקולף חייב משום בורר להלכה מהא דאיתא בביצה 'רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי' וזה לא מסתבר לחלק בין קליפת שעורים לקליפת שומים ובצלים, יש לומר דשם מיירי בדעתו לאכול לאלתר" ע"כ. אולם לעניות דעתי נראה שתירוץ זה דחוק ביותר, ומלבד מה שלא מצאנו זאת

בראשונים, אלא שזה גם דחוק בפשט הגמרא, מכיון שכסי כסי פירושו קילוף על מנת לאסוף בכלי, והדרך היא שכאשר מקלפים לכלי זה לא על מנת לאכול מיד.

שאלת הביאור הלכה ותירוץ

ועוד הקשה הביאור הלכה (שם) וז"ל "ולכאורה יש לדקדק דכיון דקולף בכלל בורר הוא ליתסר אפילו לאכול לאלתר, דהא מי שקולף תפוחים ושומים ובצלים נוטל הפסולת ומניח האוכל, וכבר נתבאר לעיל בסימן שי"ט דפסולת מתוך אוכל אפילו לאלתר חייב", ומתרץ שם וז"ל "ונראה דכיון דאי אפשר בענין אחר ודרך אכילתו בכך לא מקרי פסולת מתוך אוכל, שאינו אלא לאכול התוך וכל שהוא לאלתר שרי אבל להניח אסור דלא עדיף מאוכל מתוך פסולת" ע"כ, ומבואר בדבריו שיש קושי לומר שקילוף אסור משום בורר, כי אם כן איך הותר לאלתר, והרי הדעה המקובלת באחרונים שרק אוכל מפסולת מותר לאלתר, ובקילוף מפרידים את הפסולת מהאוכל. ועונה, שכל הטעם שהותרה ברירה לאלתר ואוכל מפסולת, זה בגלל הטעם שכך היא דרך האכילה, ומבין הביאור הלכה שגם קילוף הוא דרך אכילה, מכיון שלולא הקילוף אין אפשרות (נורמלית) לאכול את הפרי. ונראה לכאן שסברת היתר זו נשענת על סברת המאירי (ביצה לד ע"א) וז"ל "שאין אסור לאכול שום בשבת ולברור את קליפתו", שמכיון שלא אסרה התורה לאכול שום ושאר פירות בשבת, נראה שדרך אכילה הותרה בהם גם שהקילוף הוא פסולת מאוכל. ומאותה סיבה התיר במשנה ברורה (סי' שכא ס"ק פ"ד) להוציא את הגרעין מהפרי כאשר עושה זאת לאותה סעודה, כיון שבלעדי היתר זה לא ניתן לאכול בצורה נורמלית חלק גדול מהפירות, וכן התיר בפרי מגדים (א"א ס"ק ל).

אולם לאחר כל זאת נראה לכאורה שיש דוחק בדברי ביאור הלכה, ולא ברור לי מספיק כיצד התירו על פי זה אפילו פסולת מאוכל, לאחר שלדעת רוב הפוסקים יש בזה איסור ולא החשיבו את זה כדרך אכילה. וכיצד בבורר חתכו הפוסקים שאסור לברור פסולת מאוכל לאלתר, ואילו פה מודים במקצת ומתירים כמה דברים.

מסקנה

נראה שלכולי עלמא קילוף הותר כאשר נעשה לאלתר

עד כאן ראינו שישנם שתי שיטות בראשונים, לשיטה אחת קילוף אסור משום דש, וזה שייך רק בקילוף שנעשה בדרך דישה, אבל קילוף שלא נעשה בדרך זו מותר. ולשיטה השנייה קילוף אסור משום בורר.

ונראה שלשיטה האומרת שקילוף אסור משום דש פשוט שאין איסור בשבת לקלף שלא בדרך דישה. וכך פסקו הערוך השולחן (סי' שיט ס"ב), ובטל חיים (שבת ח"ב סי' ג). ואילו גם לשיטה האוסרת קילוף משום בורר, מותר לקלף לאלתר, וכפי שכתבו במפורש רבנו ירוחם, האורחות חיים והמאירי. נראה שכיון שהדין הוא בספק איסור דאורייתא יש להחמיר ולא לקלף אלא לאלתר.

והגם שיש את קושיית הביאור הלכה שהרי זה פסולת מאוכל, ושלעניות דעתי קושייה זו מיושבת רק בדוחק, על כל פנים נראה לכאורה שבכל זאת יש להתיר קילוף לאלתר, ראשית משום שהספק אינו שקול והבאנו שלכאורה הגמרא בביצה מסייעת להבין שקילוף שאינו בדרך דישה מותר, ושכך גם נראה יותר לעניות דעתי בסברה, ושנית מכיון שיש לצרף לזה את סיעת הראשונים המתירים גם ברירת פסולת מאוכל לאלתר¹⁴.

חילוק בין קליפה שראויה לאכילה לקליפה שאינה ראויה לאכילה

ונראה לכאורה שיש לחלק בין קליפה הראויה לאכילה לקליפה שאינה ראויה לאכילה. ונראה לעניות דעתי שבקליפה הראויה לאכילה יש להקל אף בקילוף שלא לאלתר, מכיון שקליפה זו חשיבה כאוכל, ואין זה ברור שברירת אוכל מאוכל אסורה כברירת פסולת מאוכל, ודבר זה שנוי במחלוקת ראשונים¹⁵, ואמנם בסתמא נוקטים לחומרא משום ספק דאורייתא, אולם פה נראה שיהיה אפשר להקל כצירוף לשיטה שהבאנו למעלה הסוברת שקילוף אסור משום דש. וכן פסק בחוט שני (ח"ב פכ"ה סק"ז) וכן כתב שם בשם החזון איש.

הכרעה

ולמסקנה נראה שבקילוף הנעשה בדרך דישה כולי עלמא מודים שאסור לעשותו שלא לאלתר, אולם לאלתר מותר. ובקילוף שנעשה שלא בדרך דישה, בקליפה שאינה ראויה לאכילה יש להחמיר ולקלף רק לאלתר, ואילו בקליפה הראויה לאכילה ניתן להקל ולקלף אף שלא לאלתר.

14. כך כתבו הרשב"א (בית מועד ש"א ס"ה אות כא-כב), ותוספות ר"י הזקן (שבת עד ע"א ד"ה או), ר"ת (הובא באגודה שבת פ"ז אות קא), וההשלמה והמאורות (שבת עד ע"א) בשם ר' אשר מלוניל, רי"ד (המכריע סי' כג), וריא"ז (פסקים שבת פ"ז ה"א אות טז).

15. לדעת רש"י והרמב"ם וסיעתם אין ברירה באוכל מאוכל, ואילו לתוספות והרא"ש וסיעתם יש ברירה באוכל מאוכל.

נספח: פיצוח אגוזים

מובא בגמרא (שבת קטו ע"א) וז"ל "מפצעין באגוזים, ומפרכסין ברימונים מן המנחה ולמעלה מפני עגמת נפש" ע"כ, הגמרא אומרת שפעולות אלו מותרות להיעשות ביום כיפור מן המנחה ולמעלה, ולכאורה ודאי שאין במלאכות אלו משום איסור דאורייתא שאם כן כיצד הותרו ביום כיפור. ובעל המאור כתב וז"ל "וכן מפצעין באגוזים ומפריין ברמונים ודוקא מן המנחה ולמעלה שמאחר שהוא קרוב לעת האוכל דומה למי שיש לו פת בסלו ולא אתי למיכל מינייהו אבל קודם המנחה אסור גזרינן דלמא אתי למיכל מינייהו" ע"כ, ונראה מדבריו שאפילו איסור דרבנן אין בזה, וכל מה שנאסר בשאר יום כיפור הוא שמא יבוא לאכול מהם. וכן במשנה (שבת קכב ע"ב) וז"ל "נוטל אדם קורנס לפצע בו את האגוזין" ע"כ, ומבואר שמלאכה זו היא מלאכה המותרת בשבת, שמותר אף לטלטל לצורכה כלי שמלאכתו לאיסור.

וצריך להבין למה פציעת האגוזים מותרת בשבת, ולמה זה אינו אסור משום דש. ונראה לכאורה שמלאכת דש שייכת רק כאשר על ידי הלחיצה יוצא האוכל מתוך הקליפה, אבל אם על ידי הלחיצה או המעיכה רק נשברת הקליפה, וצריך להמשיך ולהוציא את האוכל מתוך הקליפה, שבזה אין איסור דש. וכך כתב בטל חיים (שבת ח"ב עמ' קלח), והוכיח שם שכך גם סבר החיי אדם (כלל יד סי' א) משום שכתב שבקולף אגוזים מקליפתן הקשה לא שייך איסור דש.

ואמנם אני בעניי ובחוסר ידיעותי לא זכור לי שהצלחתי אי פעם לפצח אגוז מבלי שעל ידי השבירה יצא חלק מהפרי, ואם כן בשבירה זו יש איסור דש, ותהיה מותרת רק לאלתר, והסכים איתי הטל חיים שבקילוף כזה יש איסור דש, ויהיה מותר רק לאלתר.

אבל בקילוף ביצה למשל, שבזה בדרך כלל על ידי הקילוף עצמו לא יוצאת הביצה, אלא מקלפים את הקליפה שלב אחרי שלב עד שהביצה נותרת ללא הקליפה, ובקילוף זה אין איסור דש, אבל בכל זאת יהיה צורך להחמיר לקלף לאלתר משום ספק דאורייתא כקילוף הפירות המוזכר לעיל.

ואם כן למסקנה: בפיצוח אגוז תלוי הדבר בדרך השבירה, אם על ידי השבירה יוצא הפרי יש לעשות זאת רק לאלתר, אם השבירה רק פותחת את האגוז אין בזה איסור כלל, ואמנם יכול להיות שבהוצאת הפרי מבין הקליפות יש בורר ויהיה צורך לעשות זאת לאלתר.

ובקילוף ביצה נראה שיש צורך להחמיר לעשות זאת דווקא לאלתר.